ISSN: 2181-4341, IMPACT FACTOR (RESEARCH BIB) – 9.145, SJIF – 5,431

Uroqov Sherbek Safar o‘g‘li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,

Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari fakulteti,

Elektron tijorat yo‘nalishi, BET-75/23 guruh talabasi

E-mail: Uroqovsherbek04@gmail.com

OMBORXONA LOGISTIKASINING VAZIFALARI

Annotatsiya

Ushbu maqolada omborxona logistikasining iqtisodiyot va ta’minot zanjiridagi o‘rni hamda uning asosiy vazifalari tahlil qilinadi. Zamonaviy logistika tizimida omborlar nafaqat mahsulotlarni saqlash joyi, balki tovar oqimlarini samarali boshqarish, zaxiralarni nazorat qilish va yetkazib berish jarayonlarini muvofiqlashtirishda muhim bo‘g‘in hisoblanadi. Tadqiqot jarayonida omborxona logistikasining asosiy funksiyalari – mahsulotlarni qabul qilish, saqlash, saralash, zaxiralarni boshqarish va yuklarni jo‘natish jarayonlari ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, ombor faoliyatini samarali tashkil etish korxonalarning logistika xarajatlarini kamaytirish, xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish hamda ta’minot zanjirining uzluksiz ishlashini ta’minlashga xizmat qilishi ilmiy jihatdan asoslab beriladi. Tadqiqot natijalari omborxona logistikasini rivojlantirish va boshqaruv tizimini takomillashtirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar

omborxona logistikasi, logistika tizimi, ta’minot zanjiri, zaxiralarni boshqarish, tovar oqimi, ombor faoliyati, logistika samaradorligi, yuklarni saqlash, logistika infratuzilmasi, material oqimi, logistika jarayonlari.

Аннотация

В данной статье анализируется роль складской логистики в экономике и цепях поставок, а также рассматриваются её основные функции. В современной логистической системе склады выступают не только местом хранения продукции, но и важным элементом эффективного управления товарными потоками, контроля запасов и координации процессов доставки. В ходе исследования рассмотрены ключевые функции складской логистики, включая приём продукции, хранение, сортировку, управление запасами и отправку грузов. Кроме того, обосновано, что эффективная организация складской деятельности способствует снижению логистических издержек предприятий, повышению качества обслуживания и обеспечению бесперебойного функционирования цепи поставок. Результаты исследования имеют важное научно-практическое значение для совершенствования системы управления и развития складской логистики.

Ключевые слова

складская логистика, логистическая система, цепь поставок, управление запасами, товарный поток, складская деятельность, эффективность логистики, хранение грузов, логистическая инфраструктура, материальный поток, логистические процессы.

Abstract

This article analyzes the role of warehouse logistics in the economy and supply chains, as well as its main functions. In modern logistics systems, warehouses serve not only as storage facilities but also as an important component for efficient management of product flows, inventory control, and coordination of delivery processes. The study examines the key functions of warehouse logistics, including receiving goods, storage, sorting, inventory management, and shipment of cargo. In addition, it is scientifically substantiated that the effective organization of warehouse operations contributes to reducing logistics costs, improving service quality, and ensuring the continuous functioning of the supply chain. The results of the research have significant scientific and practical importance for improving warehouse logistics management and development.

Keywords

warehouse logistics, logistics system, supply chain, inventory management, product flow, warehouse operations, logistics efficiency, cargo storage, logistics infrastructure, material flow, logistics processes.

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida logistika tizimi korxonalar faoliyati samaradorligini ta’minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Xususan, ishlab chiqarish va savdo jarayonlarida mahsulotlarni saqlash, qayta ishlash hamda iste’molchiga yetkazib berish jarayonlarini samarali tashkil etishda omborxona logistikasining ahamiyati tobora ortib bormoqda. Omborlar logistika tizimining muhim bo‘g‘ini sifatida tovar va material oqimlarini tartibga solish, zaxiralarni nazorat qilish hamda yetkazib berish jarayonlarining uzluksizligini ta’minlash vazifalarini bajaradi. Shu sababli omborxona logistikasini samarali tashkil etish korxonalarning umumiy logistika tizimida muhim strategik ahamiyat kasb etadi.

Global iqtisodiy integratsiya jarayonlarining jadallashuvi va bozor raqobatining kuchayishi korxonalarni logistika jarayonlarini yanada samarali boshqarishga undamoqda. Bu jarayonda omborxona logistikasini to‘g‘ri tashkil etish mahsulotlarni saqlash va harakatlantirish bilan bog‘liq xarajatlarni optimallashtirish, xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish hamda mijozlar talabini tezkor qondirish imkonini yaratadi. Shuningdek, zamonaviy axborot texnologiyalari va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlaridan foydalanish ombor faoliyatini yanada takomillashtirishga xizmat qilmoqda.

Omborxona logistikasining asosiy vazifalari mahsulotlarni qabul qilish, joylashtirish, saqlash, saralash, zaxiralarni boshqarish hamda yuklarni jo‘natish jarayonlarini o‘z ichiga oladi. Mazkur jarayonlarning samarali tashkil etilishi ta’minot zanjiri ishtirokchilari o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, logistika xarajatlarini optimallashtirish hamda korxonalarning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Mazkur maqolaning maqsadi omborxona logistikasining mazmuni va uning asosiy vazifalarini tahlil qilish, shuningdek, ombor faoliyatini samarali tashkil etishning nazariy hamda amaliy jihatlarini yoritishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Logistika va omborxona logistikasini o‘rganish masalalari ko‘plab xorijiy hamda mahalliy olimlar tomonidan keng tadqiq qilingan. Xorijiy tadqiqotchilar logistika tizimining nazariy asoslari, ombor faoliyatini boshqarish hamda ta’minot zanjirini optimallashtirish masalalariga alohida e’tibor qaratganlar. Jumladan, D. Bowersox va D. Closs logistika tizimini material oqimlari, zaxiralarni boshqarish, transport hamda ombor jarayonlarini o‘zaro bog‘liq holda boshqarish tizimi sifatida ta’riflaydi va omborlarning logistika xarajatlarini shakllantirishdagi muhim o‘rnini ilmiy jihatdan asoslab beradi.

Mashhur logistika tadqiqotchisi M. Christopher ta’minot zanjiri boshqaruvi bo‘yicha olib borgan ilmiy ishlanmalarida omborlar mahsulotlarni saqlash, saralash hamda tarqatish jarayonlarini samarali tashkil etishda muhim logistika markazi sifatida xizmat qilishini ta’kidlaydi. Shuningdek, logistika tizimi mahsulotlar va axborot oqimlarini rejalashtirish, amalga oshirish hamda nazorat qilish jarayonlarini o‘z ichiga oluvchi kompleks boshqaruv tizimi sifatida izohlanadi.

Bundan tashqari, G. Ghiani, G. Laporte va R. Musmanno logistika tizimlarini rejalashtirish va boshqarish jarayonlarida ombor infratuzilmasining ahamiyatini yoritib, omborlar mahsulotlarni saqlash, qayta ishlash hamda iste’molchilarga yetkazib berish jarayonlarini muvofiqlashtirishda muhim bo‘g‘in ekanligini qayd etadilar.

Mahalliy hamda mintaqaviy olimlar ham logistika va ombor faoliyatining iqtisodiy samaradorligini o‘rganishga muhim hissa qo‘shganlar. Jumladan, logistika bo‘yicha ilmiy va o‘quv adabiyotlarda omborlar tovarlarni qabul qilish, saqlash, zaxiralarni boshqarish hamda tarqatish jarayonlarini samarali tashkil etuvchi logistika tizimining asosiy elementi sifatida talqin etiladi.

Umuman olganda, ilmiy manbalar tahlili shuni ko‘rsatadiki, omborxona logistikasini samarali tashkil etish ta’minot zanjiri barqarorligini ta’minlash, logistika xarajatlarini optimallashtirish hamda korxonalarning raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda omborxona logistikasining vazifalarini o‘rganish hamda uning ta’minot zanjiridagi ahamiyatini aniqlash maqsadida bir qator ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida logistika va ombor faoliyatiga oid mahalliy hamda xorijiy ilmiy adabiyotlar, ilmiy maqolalar va statistik ma’lumotlar tahlil qilindi. Shuningdek, omborxona logistikasining nazariy asoslarini o‘rganishda tizimli tahlil, taqqoslash hamda umumlashtirish usullaridan samarali foydalanildi.

Tadqiqot davomida omborxona logistikasining asosiy funksiyalari – mahsulotlarni qabul qilish, saqlash, saralash, zaxiralarni boshqarish hamda yuklarni jo‘natish jarayonlari alohida tahlil qilindi. Bundan tashqari, logistika tizimida omborlarning o‘rni va ularning samaradorlikka ta’siri

iqtisodiy tahlil asosida baholandi. Olingan ma’lumotlar asosida omborxona logistikasini samarali tashkil etish bo‘yicha nazariy xulosalar shakllantirildi hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Omborxona logistikasining asosiy vazifalari ta’minot zanjirining samarali ishlashini ta’minlashga qaratilgan. Omborlar mahsulotlarni qabul qilish, saqlash, saralash, zaxiralarni boshqarish hamda iste’molchilarga yetkazib berish jarayonlarining uzluksizligini ta’minlaydigan muhim logistika bo‘g‘ini hisoblanadi. Ombor faoliyatini samarali tashkil etish logistika xarajatlarini optimallashtirish, xizmat ko‘rsatish tezligini oshirish hamda korxonalarning raqobatbardoshligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shu sababli omborxona logistikasining asosiy funksiyalarini ilmiy jihatdan tahlil qilish muhim ahamiyat kasb etadi (1-jadval).

1-jadval

Omborxona logistikasining asosiy vazifalari[1]

Vazifa	Mazmuni	Logistika tizimidagi ahamiyati
Tovarlarni qabul qilish	Omborga kelgan mahsulotlarni tekshirish va ro‘yxatga olish	Mahsulot sifatini nazorat qilish
Saqlash	Mahsulotlarni belgilangan sharoitda saqlash	Tovarlarning buzilishini oldini olish
Saralash va joylashtirish	Mahsulotlarni turiga qarab joylashtirish	Omborda tartib va tezkor topish imkoniyati
Zaxiralarni boshqarish	Ombordagi mahsulot miqdorini nazorat qilish	Yetishmovchilik yoki ortiqcha zaxiralarni oldini olish
Jo‘natish	Mahsulotlarni iste’molchilarga yuborish	Yetkazib berish tezligini oshirish

advalda omborxona logistikasining asosiy vazifalari hamda ularning logistika tizimidagi ahamiyati yoritib berilgan. Jadval tahlili shuni ko‘rsatadiki, ombor faoliyati o‘zaro uzviy bog‘langan bir nechta jarayonlardan iborat bo‘lib, ularning har biri ta’minot zanjirining samarali ishlashida muhim rol o‘ynaydi.

Avvalo, tovarlarni qabul qilish jarayoni ombor logistikasining boshlang‘ich bosqichi hisoblanadi. Ushbu jarayonda mahsulotlar tekshiriladi, tegishli hujjatlar bilan solishtiriladi hamda ro‘yxatga olinadi. Bu esa mahsulotlarning sifati va miqdorini samarali nazorat qilish imkonini yaratadi. Saqlash jarayoni esa mahsulotlarni belgilangan sharoitlarda saqlash orqali ularning sifatini saqlab qolish hamda yo‘qotishlarning oldini olishga xizmat qiladi.

Saralash va joylashtirish vazifasi ombor ichidagi tartibni ta’minlash, mahsulotlarni tez topish hamda yuklash jarayonlarini tezlashtirishga yordam beradi. Zaxiralarni boshqarish jarayoni esa ombordagi mahsulot miqdorini muntazam nazorat qilib borish orqali ortiqcha zaxiralar yoki mahsulot yetishmovchiligining oldini olishga xizmat qiladi. Bu esa korxonaning logistika xarajatlarini optimallashtirishga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

[1] Muallif tomonidan yaratilgan.

Shuningdek, jo‘natish jarayoni mahsulotlarni iste’molchilarga o‘z vaqtida yetkazib berishni ta’minlaydi. Umuman olganda, jadvalda keltirilgan vazifalar omborxona logistikasining samarali ishlashini ta’minlab, ta’minot zanjirining barqarorligini mustahkamlash hamda korxonalarning xizmat ko‘rsatish sifatini yanada oshirishga xizmat qiladi (2-jadval).

2-jadval

Ombor logistikasining samaradorlik ko‘rsatkichlariga ta’siri[2]

Ko‘rsatkich	An’anaviy ombor tizimi	Zamonaviy logistika tizimi
Buyurtmani tayyorlash vaqti	Uzoq	Qisqa
Ombor xarajatlari	Yuqori	Nisbatan past
Mahsulotni topish tezligi	Past	Yuqori
Yetkazib berish aniqligi	O‘rtacha	Yuqori

Yuqoridagi jadvalda an’anaviy ombor tizimi hamda zamonaviy logistika tizimining asosiy samaradorlik ko‘rsatkichlari taqqoslama tarzda yoritilgan. Jadval tahlili shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy logistika texnologiyalaridan foydalanish ombor faoliyatining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Avvalo, buyurtmani tayyorlash vaqti ko‘rsatkichi an’anaviy ombor tizimida nisbatan uzoq bo‘lib, bunda ko‘plab jarayonlar qo‘lda bajariladi. Zamonaviy logistika tizimida esa avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari, raqamli hisob-kitoblar hamda axborot texnologiyalaridan foydalanish natijasida buyurtmalarni tayyorlash jarayoni ancha tezlashadi.

Ombor xarajatlari ham muhim ko‘rsatkichlardan biri hisoblanadi. An’anaviy tizimda ortiqcha zaxiralar, rejalashtirishdagi noaniqliklar hamda qo‘lda boshqaruv jarayonlari sababli xarajatlar yuqori bo‘lishi mumkin. Zamonaviy logistika tizimida esa zaxiralarni samarali boshqarish hamda avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanish natijasida ombor xarajatlarini optimallashtirish imkoniyati yaratiladi.

Mahsulotni topish tezligi ham zamonaviy ombor tizimlarida ancha yuqori bo‘ladi. Bu esa mahsulotlarni aniq joylashtirish, elektron identifikatsiya tizimlari hamda ombor boshqaruv dasturlaridan foydalanish bilan izohlanadi. Bundan tashqari, yetkazib berish aniqligi ham zamonaviy logistika tizimida yuqori darajada ta’minlanadi, bu esa mijozlarga xizmat ko‘rsatish sifatini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, tahlil natijalari zamonaviy logistika tizimlari ombor faoliyatini optimallashtirish, logistika xarajatlarini kamaytirish hamda ta’minot zanjirining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

[2] Muallif tomonidan yaratilgan.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, omborxona logistikasi korxonalar faoliyatida muhim strategik ahamiyatga ega bo‘lib, ta’minot zanjirining samarali ishlashini ta’minlovchi asosiy bo‘g‘inlardan biri hisoblanadi. Ombor faoliyatini to‘g‘ri tashkil etish mahsulotlarni qabul qilish, saqlash, saralash, zaxiralarni boshqarish hamda jo‘natish jarayonlarining uzluksizligini ta’minlaydi. Shu bilan birga, ombor jarayonlarini samarali boshqarish logistika xarajatlarini optimallashtirish, mahsulotlarni tezkor yetkazib berish hamda mijozlarga xizmat ko‘rsatish sifatini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy logistika texnologiyalaridan foydalanish ombor tizimining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Xususan, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari, raqamli monitoring hamda zaxiralarni boshqarish dasturlari ombor jarayonlarini optimallashtirish imkonini yaratadi. Natijada mahsulotlarni topish tezligi oshadi, buyurtmalarni tayyorlash va yetkazib berish jarayonlari yanada tezlashadi.

Shu asosda quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin: korxonalarda zamonaviy ombor boshqaruv tizimlarini (WMS) joriy etish, logistika jarayonlarida raqamli texnologiyalardan keng foydalanish, ombor infratuzilmasini modernizatsiya qilish hamda logistika sohasida malakali mutaxassislarni tayyorlash muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur chora-tadbirlar omborxona logistikasining samaradorligini oshirish, logistika xarajatlarini optimallashtirish hamda korxonalarning raqobatbardoshligini yanada mustahkamlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Bowersox D., Closs D., Cooper M. Supply Chain Logistics Management. – New York: McGraw-Hill Education, 2019.
2. Christopher M. Logistics and Supply Chain Management. – London: Pearson Education Limited, 2016.
3. Rushton A., Croucher P., Baker P. The Handbook of Logistics and Distribution Management. – London: Kogan Page, 2017.
4. Ghiani G., Laporte G., Musmanno R. Introduction to Logistics Systems Management. – Chichester: Wiley, 2013.
5. Ballou R. Business Logistics and Supply Chain Management. – New Jersey: Pearson Prentice Hall, 2007.
6. Сергеев В.И. Логистика: учебник. – Москва: Юрайт, 2020.
7. Аникин Б.А. Логистика: теория и практика. – Москва: Инфра-М, 2019.
8. Миротин Л.Б. Логистика: основы теории и практики. – Москва: Экзамен, 2018.
9. G‘aniyev A., Xolmatov D. Logistika asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2021.
10. O‘zbekiston Respublikasi Transport vazirligi materiallari va logistika sohasiga oid rasmiy statistik ma’lumotlar.
1.